

KATARZYNA WILKOS

SKĄD SIĘ BIERZE

AGRESJA

Spis treści

Wstęp	6
Rozdział I: Ujęcie wiktymologiczne przestępstw z użyciem przemocy	9
1. Rodzaje przestępstw z użyciem przemocy	9
Podział według J. Bafii	12
2. Psychospołeczne funkcjonowanie ofiar agresji	14
Cechy potencjalnych ofiar	15
Ofiary przemocy domowej.....	17
Objawy stresu pourazowego	19
Dziecko ofiarą przestępstwa.....	21
3. Specyfika funkcjonowania sprawców zachowań agresywnych	22
Powody podejmowania zachowań agresywnych.....	25
4. Znaczenie interakcji: sprawca – ofiara agresji	31
Rozdział II: Agresja jako czynnik ryzyka przestępstw z użyciem przemocy	37
1. Przyczyny agresji	37
Agresja jako instynkt.....	37
Teoria frustracji	39
Agresja jako nawyk	42
2. Formy zachowań agresywnych.....	44
3. Syndrom agresji u karanych sprawców przemocy	51
Agresja w zakładach karnych.....	55

Dodatek: badania własne	58
Rozdział III: Metodologia badań własnych	59
1. Problem i hipotezy badawcze	59
Jakie formy agresji występują u sprawców przestępstw z użyciem przemocy? ...	59
2. Charakterystyka badanych osób	60
3. Opis zastosowanej metody badań	63
4. Zastosowane obliczenia statystyczne	66
Rozdział IV: Analiza wyników badań własnych	68
1. Autoagresja u sprawców przestępstw z użyciem przemocy.....	68
2. Agresja przemieszczona	73
3. Agresja fizyczna	76
Zakończenie	83
Bibliografia	85

Wstęp

W ostatnich latach obserwujemy wzrost przestępczości, zwłaszcza tych wykroczeń, w których na pierwszy plan wysuwa się okrucieństwo. Agresja jest zachowaniem ukierunkowanym na zadanie cierpienia drugiemu człowiekowi. Ofiara owego ataku motywowana jest wówczas do podejmowania działania w celu uniknięcia bólu. Jeżeli sprawca frustracji, w wyniku której powstaje negatywna stymulacja z jakichś powodów nie może być celem ataku, wówczas następuje zmiana kierunku działania napastliwego. W celu zredukowania negatywnego napięcia w organizmie kierowane jest ono na obiekty zastępcze: własną osobę lub przedmiot martwy.

Tematyka niniejszej pracy porusza problem agresji u sprawców przestępstw z użyciem przemocy. Za takie przestępstwa uważa się: rozbój, znęcanie się, uszkodzenie ciała, pobicia oraz ciężki uszczerbek na zdrowiu. W analizie zachowań o charakterze przemocy, przejawianych przez więźniów skupiono się na formach działań agresywnych.

Rozdział pierwszy zawiera ujęcie problemu z punktu widzenia nauki zajmującej się ofiarami przestępstw z użyciem przemocy. W pierwszym paragrafie tego rozdziału dokonałam klasyfikacji przestępstw o charakterze agresywnym. Drugi paragraf obrazuje specyfikę psychospołecznego funkcjonowania ofiary agresji. Ukazuje on jej spojrzenie na własną osobę i świat zewnętrzny. W paragrafie trzecim przedstawiłam sposób funkcjonowania sprawców przemocy. Zwróciłam uwagę również na czynniki, które mogą wpływać na występowanie u nich zachowań napastliwych. Do czynników tych zaliczyłabym: obraz siebie, poczucie własnej wartości oraz stopień socjalizacji. Paragraf czwarty niniejszego rozdziału poświęcony jest specyficznej relacji, jaka powstaje między agresorem a jego ofiarą. Ponadto omówiona tu została również dynamika powtarzającego się cyklu przemocy.

Rozdział drugi traktuje o agresji jako czynniku ryzyka wystąpienia przestępstwa z użyciem przemocy. Punktem wyjścia dla dalszych rozważań będą trzy główne teorie dotyczące przyczyn zachowań agresywnych. Pierwsza z nich to teoria instynktu, za twórcę której uważa się Freuda i Lorenza. Drugą teorią jest teoria popędu Dollard'a, która uznaje, że źródłem agresji jest frustracja. Bandura natomiast w swojej teorii agresji jako nawyku mówi, że uczenie się zachowań napastliwych odbywa się głównie poprzez obserwację. Następnie przejdziemy do ukazania form zachowań agresywnych, do których należą: przemoc fizyczna, seksualna, psychiczna oraz autoagresja. Rozdział zamyka przegląd statystyk i badań dotyczących wykroczeń z użyciem przemocy. Dane te pochodzą głównie z raportów Komendy Głównej Policji.

Dwa kolejne rozdziały publikowane tutaj w formie dodatku zawierają metodologię prowadzonych badań oraz część empiryczną pracy. W paragrafie pierwszym trzeciego rozdziału przedstawiono problem badawczy oraz wynikające z niego hipotezy. W dalszej części tego rozdziału przedstawiono charakterystykę grupy badawczej oraz metod, które posłużyły do weryfikacji hipotez. W ostatnim paragrafie wyjaśniono pojęcia zastosowane przy analizie statystycznej otrzymanych wyników badań.

Ostatni rozdział stanowi część empiryczną pracy. W swoich badaniach szukałam odpowiedzi na pytanie dotyczące form agresji przejawianych przez sprawców przestępstw z użyciem przemocy. Dlatego rozdział ten zawiera weryfikację postawionych hipotez na podstawie przeprowadzonych analiz statystycznych.

Problem tej drugiej części pracy zawiera się w pytaniu: Jakie formy agresji występują u sprawców przestępstw z użyciem przemocy?

Z tak postawionego pytania badawczego wypływają następujące hipotezy: Sprawcy przestępstw z użyciem przemocy:

1. mają tendencje autodestrukcyjne;
2. charakteryzują się agresją przemieszczoną;
3. odznaczają się wysokim poziomem agresji fizycznej.

Hipotezy te zostały zweryfikowane na dwóch grupach: eksperymentalnej i kontrolnej. Pierwszą grupę stanowili więźniowie skazani za przestępstwa z użyciem przemocy. Grupa druga to więźniowie, którzy odbywali karę pozbawienia wolności za wykroczenia nie noszące znamion agresji.

Do weryfikacji hipotez posłużono się Inwentarzem Psychologicznym Syndromu Agresji autorstwa Gasia oraz Kwestionariuszem Przystosowania Osobistego autorstwa Niewiadomskiej, Kalinowskiego i Majcherczyka.